

TYSVÆR VINDPARK AS

c/o Advokatfirmaet Thommessen v/advokat Bendik Christoffersen Postboks 1484

Vika

0116 OSLO

Vår dato: 30.06.2020

Vår ref.: 201605117-269

Arkiv: 517

Deres dato:

Deres ref.:

Saksbehandler:

Mikkel Andreas Jørnson Kvasnes

Anne Johanne Kråkenes

Godkjenning av ivaretagelse av MTA-vilkår og tiltaksplan for hubro - Tysvær Vindpark

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan (MTA) for Tysvær vindkraftverk datert 16.12.2016 og NVE godkjenningsvedtak datert 21.03.2017 og 18.12.2019, samt vedtak fra Olje- og energidepartementet av 16.04.2020.

Vi viser videre til deres oversendelse 08.05.2020 hvor dokumentet *Tysvær vindkraftverk – Dokumentasjon fra forundersøkelser for hubro og forslag til tiltaksplan*, datert 08.05.2020 (NVE ref.: 201605117-224) var vedlagt. Samt oversendelse 09.06.2020 av revidert tiltaksplan for hubro (NVE ref.: 201605117-262).

NVE viser videre til NVEs varsel om pålegg om stans av 29.06.2020, og Tysvær Vindpark AS tilsvaret til dette av 29.06.2020.

NVEs vedtak

NVE godkjenner tiltaksplan for hubro slik denne fremgår av fremlagte plan av 09.06.2020.

Vilkår for godkjenningen:

- Det skal gjennomføres supplerende undersøkelser av ungeproduksjon i juni-juli. Undersøkelsene skal utføres av fagkyndig personell. Resultatene av undersøkelsene skal forelegges Fylkesmannen og NVE.*
- Innarbeidet hensynsone for hubro skal gjelde fra 01. februar til 31. juli. Dersom fagkyndig personell kan dokumentere at det ikke foregår hekkeforberedelser eller hekking, kan anleggsvirksomheten gjennomføres uten restriksjoner.*

Godkjenningen har hjemmel i konsesjonen datert 24.09.2015, post 11 og 14 (NVE ref.: 201306466-7) og godkjent detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan av 21.03.2017 (NVE ref.: 201605117-7) med endringer godkjent 18.12.2019 (NVE ref.: 201605117-87).

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor

Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge

Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord

Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør

Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest

Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst

Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Bakgrunn

I NVEs godkjenning av detaljplan/MTA av 18.12.2019 er det stilt følgende vilkår:

Dere skal utføre supplerende undersøkelser for å søke å påvise evt. reirlokalteter og hekkeaktivitet for hubro. Undersøkelsene skal utføres av fagkyndig personell og resultatene fra undersøkelsene skal oversendes Fylkesmannen og NVE. Dersom det dokumenteres hekkeforberedelser eller hekking vil NVE kunne kreve restriksjonsperioder og buffersoner.

NVE mottok 8.05.2020 dokumentet *Tysvær vindkraftverk – Dokumentasjon fra forundersøkelser for hubro og forslag til tiltaksplan*, datert 08.05.2020. NVE mottok 09.06.2020 dokumentet *Tysvær vindkraftverk – Dokumentasjon fra forundersøkelser for hubro og oppdatert forslag til tiltaksplan etter innspill fra Fylkesmannen og NVE*, datert 09.06.2020, (revidert tiltaksplan), og det er denne planen NVE nå har til behandling.

I den reviderte tiltaksplanen vises det til at det ikke tidligere er avdekket reirlokalteter for hubro i området, men at det år om annet er observert hubro i området. Konesjonær viser til at det er disse observasjonene som er bakgrunnen for at prosjektet tidligere, men også våren 2020 har gjennomført forundersøkelser for å påvise/avkrefte reirlokalteter og hekkeaktivitet. Av den mottatte dokumentasjonen går det frem at undersøkelsene ikke klarte å påvise reir eller hekkeaktivitet i planområdet i 2020. Konesjonær viser til at de også har sjekket ut de nyere tids observasjoner, og at det ikke har vært mulig ut fra disse registrerte observasjonene å bekrefte at det er initiert hekking.

Nyere tids observasjoner av hubro i tiltaksområdet gjør likevel at konsesjonær av føre-var-hensyn har innført hensynssoner rundt ett av områdene der hubroen skal ha blitt observert, ut fra en samlet faglig vurdering. Av den reviderte tiltaksplanen går det frem at restriksjonsperioden (for hubro) også skal omfatte juli måned.

Av den reviderte planen går det frem at det for transport og anleggsarbeid (ikke sprenging) er fastsatt differensierte hensynssoner basert på de anbefalte avstandene for de to aktivitetene på hhv. 750 og 1000 meter. Differensieringen av hensynssonene for transport og anleggsarbeid er begrunnet med at hekkende hubro blir mindre forstyrret av støy og forstyrrelser der den er vant med at dette foregår, og at topografi kan ha en skjermende effekt på både støy og forstyrrelser fra menneskelig aktivitet.

I den generelle hekkeperioden mellom 1. april og 30. juni vil det kun foregå arbeider med veiutvidelser langs Hersdalsvegen opp til den differensierte hensynssonen. De planlagte arbeidene på veien inkluderer bruk av hjulmaskin for fjerning av toppjord og utfylling av grus i veiskulder. Det er presisert at det ikke er planlagt arbeider med internveier, fundamenter eller kranoppstillingsplasser i denne perioden. Dette arbeidet planlegges med oppstart fra 1. juli 2020.

Det er presisert at det ikke vil foregå sprengningsarbeid eller helikoptertrafikk innenfor den innarbeidede hensynssonen på 1000 meter før 1. august.

Det er videre redegjort for at transport av turbinene er planlagt med oppstart i løpet av juli 2021, men at denne transporten vil ta høyde for hensynssonene for transport med mindre det kan påvises at det ikke foregår hekkeaktivitet på den gjeldende lokasjonen i 2021-sesongen.

Høring

Tiltaksplan for hubro knytter seg til oppfølging av vilkår i NVEs godkjenning av MTA- og detaljplan av 18.12.2019, og i tråd med ordlyden og omtalen har NVE involvert Fylkesmannen i Rogaland ved behandlingen.

Dokumentet *Tysvær vindkraftverk – Dokumentasjon fra forundersøkelser for hubro og forslag til tiltaksplan*, av 08.05.2020, ble oversendt Fylkesmannen i Rogaland 11.05.2020. Rogaland fylkeskommune og Tysvær kommune fikk kopi av oversendelsen.

Fylkesmannen i Rogaland sine innspill, av 15.05.2020, samt informasjon om nye observasjoner (hhv. videresendelser av 25.05.2020, 26.06.2020 og 30.06.2020) og registreringer av hubro ble oversendt konsesjonær hhv. 19.05.2020, 25.05.2020 og 29.06.2020.

Den reviderte tiltaksplanen, av 09.06.2020, ble oversendt Fylkesmannen 12.06.2020, og NVE mottok Fylkesmannens innspill i brev av 18.06.2020. Fylkesmannen mener det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om hubro i tiltaksområdet og at føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 må gjelde i denne saken, jf. også § 6 (aktsomhetsplikt). Det vil si at fastsatte hensynssoner for hubro også må gjelde for området der det ble registrert hubro i april (jf. lokalitet 3 i NVEs vurdering under).

Fylkesmannen ber NVE om å stille krav til videre oppfølging av hubro med lytting i området (i februar – mars) og undersøkelse av ungeproduksjon (i juni – juli), og viser til at dette vil være viktig både for å kunne iverksette avbøtende tiltak i anleggsperioden og for å undersøke vindkraftverkets påvirkning på hubro i driftsperioden.

NVE har mottatt en rekke henvendelser fra Motvind Sørvest vedrørende de pågående anleggsarbeidene langs Hersdalsvegen og ivaretagelse av hubro, samt anmodninger om at anleggsarbeidene langs Hersdalsvegen skal stanses.

Berørte kommuner, Fylkesmannen, fylkeskommunen og interesseorganisasjoner informeres med kopi av dette vedtaket.

Nyere tids observasjoner

NVE har ikke tilgang til Miljødirektoratets database for sensitive arter, men har fått informasjon oversendt fra Fylkesmannen i Rogaland. Våre vurderinger om hubro gjøres ut fra de opplysninger som er oversendt fra Fylkesmannen i Rogaland.

Ifølge disse opplysningene er det registrert hubro ved flere anledninger og lokasjoner ved planområdet våren 2020. Ved en lokalitet er det registrert hubro til sammen tre ganger; to observasjoner den 08.02.2020 og en observasjon 17.03.2020 (heretter lokalitet 1). Konsesjonær tok disse observasjonene for å være plausibel i sin tiltaksplan datert 08.05.2020, selv om det ikke var informasjon som indikerte hekking eller hekkforsøk. Konsesjonær etablerte restriksjoner for anleggsarbeid som et føre-var tiltak. Det er senere registrert hubro lenger nord i området 21.03.2020 (heretter lokalitet 2) og en synsobservasjon av to hubroer 25.04.2020 lenger sør i området (heretter lokalitet 3). Ifølge konsesjonær er observasjonen i april en synsobservasjon av to individer, lokalisert noen hundre meter fra en av lyttestasjonene, som ble lyttet aktivt frem til samme dato som observasjonen. NVE konstaterer at ingen av observasjonene er registrert med en aktivitetskategori som indikerer hekking.

I epost av 26.06.2020 fikk NVE oversendt ytterligere dokumentasjon på nye observasjoner i området ved lokalitet 3 den 24.06.2020. Dette var informasjon Fylkesmannen hadde fått fra Motvind. Den nye informasjonen inneholdt skjermbilder fra skjema for innrapportering av observasjoner på www.artsobservasjoner.no. Skjermbildene viser posisjon samt beskrivelse av observasjonen. Ifølge observatørene er det ferske spor av fjær og dun i en grop under en berghyll og ekskrementer på øvre del av berghyllen. I eposten fra Motvind står det også at det er samlet inn gulpeboller. NVE har ikke fått bekreftet om observasjonen er kvalitetssikret og registrert i Miljødirektoratets database for sensitive arter. Med bakgrunn i informasjonen om posisjonen ser NVE at denne ligger sør-øst for lokalitet 3 og lenger unna Hersdalsveien (heretter omtalt som lokalitet 4). Den 30.06.2020 fikk NVE igjen

videresendt dokumentasjon på sportegn fra hubro fra Fylkesmannen. Dette er sportegn av eldre dato (anslått til tidlig vår eller i fjor). Observasjonen er lokalisert 500-600 meter fra nærmeste punkt på Hersdalsveien (omtales heretter som lokalitet 5).

Med bakgrunn i innholdet i observasjon mottatt 26.06.2020 sendte NVE varsel om pålegg om stans i anleggsarbeidet til konsesjonær i epost den 29.06.2020. NVE skrev at et pålegg om stans eventuelt ville gjelde i hensynssone på 1000 meter for sprengningsarbeid og helikoptertransport og innenfor 750 meter for øvrig anleggsarbeid. Konsesjonær fikk frist til 30.06.2020 til å uttale seg til varselet og ev. korrigere/supplere faktiske opplysninger i saken. Bakgrunn for varsel om pålegg om stans kommer frem av NVEs vurdering under.

Konsesjonær svarte på NVEs varsel senere den 29.06.2020. Konsesjonær oppgir at de har målt avstand fra observasjonen som ligger i artsobservasjoner og kommet frem til at den er 850 meter fra Hersdalsveien på sitt nærmeste. De skriver videre at det angitte punktet ligger godt skjermet fra veien. Konsesjonær skriver at de har valgt å ikke oppsøke disse områdene i etterkant av lytteundersøkelsene av hensyn til eventuell hekkende hubro. Siden konsesjonær ikke hadde tid til å undersøke i felt før fristen for tilbakemelding valgte de å behandle observasjonen som plausibel etter føre-var-prinsippet ved å etablere hensynssoner som beskrevet i varselet frem til og med 31. juli.

NVEs vurdering

Bakgrunnen for vilkår om hubroundersøkelser i detaljplan/MTA godkjenningen var blant annet at det ble observert og hørt hubro i nærheten av planområdet under forundersøkelsene (i 2017), men at reiret ikke ble påvist. Etter NVEs vurdering, ved behandlingen høsten 2019, kunne det derfor ikke utelukkes at hubro ville kunne bruke område til jakt og/eller at det kan være hekkelokaliteter i nærområdet til vindkraftverket. Det ble derfor satt vilkår om supplerende undersøkelser for å ivareta hubro under anleggsperioden.

Det går frem av ordlyden i vilkåret at dersom det dokumenteres hekkeforberedelser eller hekking vil NVE kunne kreve restriksjonsperioder og buffersoner av hensyn til hubro under anleggsperioden, i tråd med anbefalingene i Multiconsult sin rapport fra 2018¹.

Gjennomførte undersøkelser

Av mottatt dokumentasjon går det frem at Norconsult fikk i oppdrag å gjennomføre undersøkelsene, og at disse ble gjennomført over to tidsrom mellom 21-28. februar og 17-24. april 2020.

For å undersøke hubroaktivitet ble det benyttet lyttestasjoner av typen Wildlife Acoustics SM4. Det ble plassert ut en opptaker i hvert av områdene hvor det tidligere er registrert hubroaktivitet. Disse ble plassert ut 21. februar 2020, og ble programmert til å gjøre opptak fra 1 time før solnedgang til 1 time etter soloppgang. Opptakerne ble hentet inn 24. mars 2020. Opptakeren ved Litlafjellet hadde gjort opptak i ca. 7 døgn fra 21. til 28. februar. På grunn av en feil viste det seg at opptakeren som ble plassert ut ved Årvikfjellet ikke hadde gjort opptak. Denne ble derfor erstattet med en ny opptaker plassert ut på nytt på nøyaktig samme sted. Denne gjorde vellykkede opptak i til sammen 9 døgn fra 17. april til 25. april. Alle opptakene ble analysert i analyseprogrammet Kaleidoscope. Det går frem av mottatt dokumentasjon at det ikke ble registrert rop fra hubro på noen av opptakene.

NVE registrerer at det er gjennomført lytterundersøkelser etter hubro i begge områdene det tidligere var registrert hubro. Den ene lytteperioden (den andre runden ved Årvikfjellet) var noe senere på året enn hva som er ideelt, men likevel, etter NVEs mening, tidlig nok på våren til at man kan anta at hubroen

¹ <https://www.multiconsult.no/assets/Notat-06-04-2018.pdf>

fortsatt roper aktivt i territoriet. Fylkesmannen viser i sin uttalelse av 15.05.2020, at lytteutstyret er følsomt og det kan havne i «lydskygge». Fylkesmannen mener konsesjonær ikke har fulgt etablert metodikk² ved gjennomføring av lytterundersøkelsene. NVE er enig i at omfanget av lytterundersøkelsene med to lyttebokser, gjør undersøkelsene sårbare for slike forhold som Fylkesmannen beskriver. Vi mener det store antallet observasjoner eller sportegn etter hubro i området underbygger at konsesjonær ikke har gjennomført undersøkelsene i stort nok omfang. Det skal gjøres nye undersøkelser neste vinter, og vi minner om viktigheten av at det lyttes etter hubro tilstrekkelig tidlig og med tilstrekkelig omfang (nok lytteposisjoner).

Ifølge etablert metodikk ved undersøkelse av hekkeaktivitet hos hubro skal dette foregå gjennom en 2-delt undersøkelse; del 1 består av lytting og lokalisering av territorier (som tiltakshaver har gjennomført) og del 2 består av registrering av produksjon. Del 2 kan ikke skje før i juni – juli, dette for å unngå forstyrrelser ved reiret i den mest sårbare perioden.

NVE er enig med Fylkesmannen i at det må foregå supplerende undersøkelser av ungeproduksjon i juni-juli, og vil sette vilkår om dette. Resultatene fra undersøkelsene skal forelegges Fylkesmannen i Rogaland og NVE. Disse undersøkelsene må gjennomføres både for sesongen 2020, og for sesongen 2021. NVE understreker at det må vises stor aktsomhet i dette arbeidet for å unngå forstyrrelser for ev. hubropar med unger.

Avbøtende tiltak – hensynsoner

NVE konstaterer at konsesjonær i sin tiltaksplan, har valgt å innføre avbøtende tiltak for hubro etter føre-var prinsippet for lokalitet 1. Med utgangspunkt i at det kan finnes et reir på den mulige lokasjonen, er det fra starten av mai 2020 innført en hensynssone på 1000 meter for helikopter og sprengningsarbeider (1.april – 31.juli), og differensierte soner for transport og bakkearbeid basert på anbefalte avstander på henholdsvis 750 og 1000 meter.

NVE mener hensynssonene beskrevet i tiltaksplanen av 09.06.2020 i tilstrekkelig grad vil ivareta hensynet til hubro dersom det skulle foregått hekking ved lokalitet 1. NVE er enig med Fylkesmannen i at en restriksjonsperiode for hubro bør være som for kongeørnreiret i planområdet, dvs. 1. februar til 31. juli de årene det foregår anleggsarbeid. For 2020 er ikke hele perioden lenger aktuell, men NVE legger til grunn at hensynssoner for hubro skal være fra 1. februar til 31. juli 2021, dersom de supplerende undersøkelsene tilsier det.

NVE registrerer at Fylkesmannen, med bakgrunn i kunnskapen som forelå ved oversendelse av innspill 18.06.2020, mener at det med henvisning til naturmangfoldloven § 9 om føre-var-prinsippet også bør innarbeides hensynssone ved lokalitet 3 der to individer ble observert 25.04.2020. Det er vanskelig for NVE å vurdere informasjonen om lokaliteten da denne kun beskriver to individer «i hekkehabitat» og gir ingen informasjon om deres aktivitet. Legger man til grunn at det er en hekkelokalitet og basert på det som omtales som «normal» tid for egglegging (månedsskifte mars-april³) og 34 dager rugetid, ville de eldste ungene vært nyklekt eller hunnen fortsatt ruget på tidspunktet for observasjonen. Det vil si at hunnen skulle ligget på reir og at observasjonen var en hekkelokalitet. NVE er ikke kjent med at dette er dokumentert. Da det i tillegg var utplassert en lytteboks like ved lokasjonen som ikke fanget opp hubroaktivitet, mener NVE at denne observasjonen isolert sett ikke gir noen indikasjoner om pågående hekkeforsøk. Andre forklaringer på observasjonen 25.04.2020 kan være at det er stasjonært hubropar som ikke hekker, ev. har avbrutt hekking eller mer sannsynlig at det er unge streifende hubroer. I så tilfelle ville det ikke være behov for restriksjoner i anleggsvirksomhet. Observasjonen ved lokalitet 4

² Ranke, P.S., & Øien, I.J. 2012 Metodikk for overvåking a hubro. NOF-notat 2012-14. 8s.

³ <http://www2.artsdatabanken.no/faktaark/Faktaark161.pdf>

den 24.06.2020, kan allikevel tolkes som at det foregår/har foregått hekking (jf. funn av uspesifisert dun) i området. NVE har ikke fått bekreftet at observasjonen er kvalitetssikret og lagt inn i Miljødirektoratets database. Dersom man legger til grunn at observasjonen 25.04.2020 var ved plass og at en av fuglene var en rugende hunn, ville eventuelle unger være 5-8 uker ved siste registrering 24.06.2020. I så tilfelle ville ungene sannsynligvis vært ute av reiret, men man kan ikke utelukke at de skulle befinne seg like ved eller lenger unna reirplass. Selv om observasjonene ikke er endelig dokumentasjon på hekking, mener NVE at observasjonen med funn av dun, i stor nok grad sannsynliggjør at det kan foregå/ha foregått hekking i området. Som nevnt over, valgte NVE, med bakgrunn i denne informasjonen å sende varsel om pålegg om stans i anleggsarbeidet. Observasjonen ved lokalitet 5 gir ingen indikasjoner på hekkeaktivitet, men den underbygger at hubro bruker området. Vi vil understreke at det er usikkert om funnet av dun er ensbetydende med at det er hubrounger i området, men vi mener konsekvensene ved å feilvurdere dun som er fra hubrounger med dun fra voksne er større enn ved motsatt feilvurdering. Konesjonær er kjent med vilkår om mulig etablering av restriksjonsperioder og hensynssoner i vedtak om detaljplan/MTA og må derfor være forberedt på at slikt kan skje.

Med bakgrunn i at hubro har store territorier (gjennomsnitt 31 km² på Høg-Jæren), mener NVE det er lite sannsynlig at det kan dreie seg om flere hubroterritorier i området. Vi legger til grunn at det sannsynligvis er de samme individene eller spor av de samme individene som er observert flere ganger, eller at det er streifende fugl. Funn av dun, mener vi kan indikere hekking og vi vil derfor kreve hensynssoner for anleggsarbeidet rundt lokalitet 4. Vi finner ikke grunnlag for å kreve hensynssoner rundt lokalitet 2, 3 og 5. Vi vil bemerke at eventuelle nye funn kan gjøre at endringer i hensynssoner må vurderes.

NVEs konklusjon

NVE konstaterer at konsesjonær har lagt frem dokumentasjon som redegjør for supplerende undersøkelser av hubro, og at det ikke er påvist reirlokalteter og eller hekkeaktivitet for hubro.

NVE konstaterer også at konsesjonær av føre-var hensyn har innarbeidet hensynssone og hensynsperiode for hubro ved lokalitet 1 og lokalitet 4.

Etter NVEs vurdering ivaretar den fremlagte tiltaksplanen for hubro av 09.06.2020, tilleggsinformasjon av 29.06.2020, samt vilkår i dette vedtak, i tilstrekkelig grad hensynet til hubro under anleggsarbeidet i 2020.

NVE minner om at det også neste sesong skal gjennomføres supplerende undersøkelser for hubro. Vi forutsetter at konsesjonær ved gjennomføringen legger til grunn anbefalt metodikk for overvåking av hubro, og minner om viktigheten av at det lyttes etter hubro tilstrekkelig tidlig og med tilstrekkelig omfang.

Anmodning om stans av anleggsarbeidene

NVE har mottatt en rekke e-poster fra Motvind Sørvest hhv. 02.06., 03.06., 04.06., og 08.06., alle 2020, om pågående anleggsarbeid langs Hersdalsvegen og ivaretagelse av hubro.

Vi viser til våre vurderinger over, og finner ikke, ut fra dagens kunnskap, grunnlag for å pålegge stans i anleggsarbeidene ved Tysvær vindkraftverk.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages, se informasjon om rett til å klage på siste side.

NVE gjør oppmerksom på at klagefristen er utvidet til fem uker på grunn av sommerferien.

Med hilsen

Ingunn Åsgard Bendiksen
direktør

Øyvind Leirset
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

Folkeaksjonen Nei til vindkraft i Tysvær
Forum for natur og friluftsliv Rogaland
FYLKESMANNEN I ROGALAND
Haugesund Turistforening
Lønning-Håland bygdelag
MOTVIND SØRVEST
Naturvernforbundet i Rogaland
Norges Miljøvernforbund
Norsk Ornitologisk Forening
Norsk ornitologisk forening avd. Haugesund v/ Michael Fredriksen
Olje- og energidepartementet
Rogaland fylkeskommune
Tysvær Jeger og Fiskerforening
Tysvær kommune
TYSVÆR VINDPARK AS v/Leon Eliassen Notkevich

Orientering om rett til å klage

Hvem kan klage på vedtaket?	Hvis du er part i saken, kan du klage på vedtaket. Du kan også klage på vedtaket hvis du har rettslig klageinteresse i saken.
Hvor skal du sende klagen?	Du må adressere klagen til Olje- og energidepartementet (OED), men sende den til NVE. NVEs e-postadresse er: nve@nve.no . NVE vurderer om vedtaket skal endres. Dersom NVE ikke endrer vedtaket, vil vi sende klagen til OED.
Frist for å klage	Fristen for å klage på vedtaket er 5 uker fra den dagen vedtaket kom frem til deg. Hvis vedtaket ikke har kommet frem til deg, starter fristen å løpe fra den dagen du fikk eller burde ha fått kjennskap til vedtaket. Det er tilstrekkelig at du postlegger klagen før fristen løper ut. Klagen kan ikke behandles dersom det har gått mer enn 1 år siden NVE fattet vedtaket.
Du kan få begrunnelsen for vedtaket	Hvis du har fått et vedtak uten begrunnelse, kan du be NVE om å få en begrunnelse. Du må be om begrunnelsen før klagefristen løper ut.
Hva skal med i klagen?	Klagen bør være skriftlig. I klagen må du: <ul style="list-style-type: none">- Skrive hvilket vedtak du klager på.- Skrive hvilket resultat du ønsker.- Opplyse om du klager innenfor fristen.- Undertegne klagen. Hvis du bruker en fullmektig, kan fullmektigen undertegne klagen. I tillegg bør du begrunne klagen. Dette betyr at du bør forklare hvorfor du mener vedtaket er feil.
Du kan få se dokumentene i saken	Du har rett til å se dokumentene i saken, med mindre dokumentene er unntatt offentlighet. Du kan henvende deg til NVE for å få innsyn i saken.
Vilkår for å gå til domstolene	Hvis du mener vedtaket er ugyldig, kan du gå til søksmål. Du kan bare gå til søksmål dersom du har klaget på NVEs vedtak, og klagen er avgjort av OED som overordnet forvaltningsorgan. Du kan likevel gå til søksmål dersom det har gått 6 måneder siden du sendte klagen, og det ikke skyldes forsømmelse fra din side at klagen ikke er avgjort.
Sakskostnader	Dersom NVE eller OED endrer vedtaket til din fordel, kan du søke om å få dekket vesentlige og nødvendige kostnader. Du må søke om dette innen 3 uker etter at klagevedtaket kom frem til deg.

Denne forklaringen er basert på forvaltningslovens regler i §§ 11, 18, 19, 24, 27 b, 28, 29, 31, 32 og 36.